

THÁM DU – DU KHẢO

Biên Soạn: Huỳnh Toàn

I/ KHÁI QUÁT – Ý NGHĨA:

Thám du là một hình thức hoạt động có tính chất tổng hợp nhiều hoạt động ngoài trời khác nhau như :

- +Chèo thuyền : đóng ghe và thả dọc theo sông lên tận nguồn.
- +Khám phá hang, động, sông ngầm.
- +Vượt núi, rừng, khảo sát các ngọn núi cao.
- +Đi từ tỉnh này qua tỉnh khác bằng xe đạp, xe máy, ghé mỗi tỉnh để xem thắng cảnh.
- +Đi từ vùng đồng bằng lên vùng cao nguyên.
- +Vượt biển bằng thuyền, bằng bè quanh bờ biển hay ra các đảo xa...
- +Lặn và săn bắn dưới đáy biển.
- +Thăm viếng di tích lịch sử và đóng góp vào sự bảo tồn.

Thám du mang lại cho thanh niên những đức tính gan dạ, sự điềm tĩnh, có kế hoạch tổ chức, kỷ luật, tự tin và dai sức.

Các em tự tổ chức với nhau một cuộc sống tập thể ngoài trời, sống tự quản, làm việc tự lực, giúp đỡ lẫn nhau. Mặc dù phương tiện ít ỏi, do khả năng mang theo có hạn, các em vẫn phát huy óc sáng tạo và tận dụng mọi khả năng của mình, sẵn sàng vượt bất cứ mọi trở ngại về thời tiết, các chướng ngại vật trước mắt, bền bỉ và kiên nhẫn cùng sống mạo hiểm với nhau, làm cho cuộc sống tập thể thêm phong phú và thoải mái.

Thám du phải được chuẩn bị kỹ càng, chu đáo và hứng thú, thu đạt nhiều về phương diện học hỏi cũng như tinh thần và chỉ nên được tổ chức khi đã thiết kế và trang bị thật cẩn thận.

Thiết kế ra làm sao? Trang bị như thế nào? Đó là 2 câu hỏi chính yếu phải được đặt ra trong mọi cuộc thám du.

II/ THIẾT KẾ MỘT BUỔI THÁM DU :

1. Công tác chuẩn bị :

1.1- Lựa chọn đề tài : cuộc khảo du có thể là tham quan tìm hiểu những di tích lịch sử, những phong cảnh đẹp của đất nước, những phong tục tập quán ở địa phương nơi đơn vị đến.

1.2- Soạn thảo kế hoạch – Trình bày kế hoạch :

Trước khi soạn thảo kế hoạch, chúng ta phải tìm hiểu khu vực thám du đó bằng cách hỏi người lân cận, hoặc thu thập ở báo chí, họa đồ về khu vực ấy. Điều này quan trọng vì nó giúp chúng ta lập lộ trình để biết gần xa, biết được đi bao nhiêu ngày, ở lại bao nhiêu ngày...

Nếu là một cuộc tham quan thắng cảnh, di tích lịch sử, phong tục tập quán văn minh, chúng ta phải dự tính mời người phụ trách bảo tồn bảo tàng hay nhân dân địa phương nói chuyện cho các em nghe. Sau đó để thời gian cho các em đi quan sát dấu tích, hiện vật và nghe lời giới thiệu cụ thể.

Chú ý thời gian : thám du cần được tính toán sao cho các em có thể thực hiện trọn vẹn chương trình đã được ấn định. phụ huynh và các em cần nắm rõ ngày đi và về của cuộc thám du để chủ động công việc ở nhà và ở trường. Tên, khẩu hiệu, bài hát riêng của cuộc thám du : dựa vào ý nghĩa hoặc mục đích của cuộc thám du, chúng ta đặt tên, khẩu hiệu và chọn một bài hát thích hợp mà các em cùng thuộc, để tiện nhắc nhở, động viên các em trong suốt quá trình chuẩn bị và thực hiện.

2. Chương trình hoạt động :

2.1- Mở đầu cuộc thám du : tập trung đơn vị đến địa điểm ấn định.

2.2- Nội dung hoạt động : thay đổi theo mục đích của cuộc thám du và thời gian dài ngắn khác nhau.

Thám du cần có những điểm sau đây :

Khung cảnh : ranh giới, địa thế núi, rừng... trụ sở, cơ quan; trước khi tới, nếu có địa điểm cao nhất, sẽ lên đó để quan sát toàn cảnh một cách rõ ràng. Trong khung cảnh này, điều tra luôn cả động vật, địa chất, thực vật, khu vực thám du và nên ghi nét đặc biệt về khí hậu nữa.

Sinh hoạt địa phương : gồm

- Dân cư : thu thập tài liệu về dân chúng, luật lệ thành phần dân số (già, trẻ, nam, nữ)
- Phong tục, tín ngưỡng : các phong tục, ngày tế lễ.
- Văn hóa : tìm hiểu thổ ngữ, trình độ học lực, dân số ở đó, điệu múa, bài hát, dân ca, ca dao, trò chơi đặc biệt của địa phương, tổ chức hành chánh quản trị.
- Kinh tế : nguồn lợi của địa phương qua tài nguyên thiên nhiên. Tài nguyên về tiểu thủ công nghiệp, tình hình nhân công, vấn đề sản xuất, các hợp tác xã... Tìm hiểu sự thiếu thốn, sự sung túc của địa phương.

3. Kết thúc cuộc thám du :

3.1- Tổng kết – báo cáo bằng miệng : như đi tìm địa điểm cắm trại, về báo ngay (tiền trạm)

3.2- Báo cáo viết tay : cần rành mạch và ghi những khoản cần yếu, cho ý kiến riêng của mình để định giá trị tài liệu thu thập được. Báo cáo kèm theo bản đồ lộ trình tài liệu sưu tầm.

Lưu ý : chương trình hoạt động phải được đặt ra thật chi tiết, được tính từng giờ. Các hoạt động được điều hoà cho hợp với quá trình diễn biến tình cảm và sức khỏe của các em. Một số hoạt động nhỏ dự trù để bổ sung vào chương trình, nếu vì một lý do nào đó mà hoạt động quy định trong chương trình không thực hiện được như gặp trời mưa, v.v... hoặc thời gian của mọi hoạt động quy định không sát, nhiều lúc còn để trống (Các loại trò chơi nhỏ, học các bài hát mới, câu chuyện kể, đọc sách, viết bích báo, làm thơ, hỏi đáp câu đố, khoa học...)

4. Thành lập Ban Tổ Chức :

Để phát huy tinh thần tự quản của các em và gây được không khí sôi nổi ngay từ đầu, việc đầu tiên là tiến hành thành lập Ban chỉ huy.

Ban này có nhiệm vụ là chỉ đạo tốt toàn bộ công việc cuộc thám du, từ lúc chuẩn bị cho đến lúc kết thúc.

Thành phần Ban chỉ huy gồm có : Trưởng đoàn – một hay nhiều phó đoàn – các Ủy viên phụ trách các Tiểu ban và các mặt hoạt động thám du.

Các Tiểu ban gồm có :

☞ *Tiểu ban kỷ luật nội quy* : theo dõi việc chấp hành mệnh lệnh, giờ giấc nội quy. Trong lúc tập hợp, lúc di chuyển, lúc dừng trại và tác phong người đi thám du. (Nếu là thi đua chấm số lượt cá nhân vi phạm của mỗi đội (toán) và biểu dương đơn vị thực hiện nghiêm chỉnh nhất)

☞ *Tiểu ban xây dựng trại* : khi đến địa điểm cắm trại, theo dõi và chấm thi việc xây dựng lều và xây dựng khu vực trại.

☞ *Tiểu ban văn nghệ và thông tin tuyên truyền* : tổ chức và chấm thi các hoạt động văn nghệ : hát, múa, nhạc, kịch v.v... Đặt tên cuộc thám du cho hay, soạn bài hát cho cuộc thám du. Chụp ảnh các hoạt động thám du, để sau này triển lãm. Nhắc nhở chuẩn bị dụng cụ và vật dụng hóa trang.

☞ *Tiểu ban hoạt động* : tổ chức các trò chơi lớn, hay thi đấu thể dục thể thao...

☞ *Tiểu ban sinh hoạt* : cùng với bộ phận cứu thương lo bảo vệ sức khỏe, ăn uống vệ sinh của toàn trại (tổ chức các cuộc thi nấu ăn, nếu có)

Trong Ban chỉ huy cần có một ủy viên đặc trách vấn đề Thi đua. Người này sẽ cùng các tiểu ban ấn định tiêu chuẩn và cách theo dõi chấm thi các mặt : theo dõi tập hợp tình hình thi đua và sau đó cùng với các Trưởng tiểu ban duyệt, công bố kết quả thi đua toàn diện của từng đơn vị và chuẩn bị giải thưởng.

II/ THỰC HIỆN CÔNG TÁC :

1. Trước thời gian thám du :

1.1- Công tác chuẩn bị : Công tác chuẩn bị quyết định sự thành bại của cuộc thám du : chuẩn bị về tổ chức (địa điểm, đường đi, về, cơ sở vật chất), chuẩn bị về hoạt động cho các em.

- Chuẩn bị về tổ chức :

- Địa điểm thám du, cắm trại thích hợp : nên là một danh lam thắng cảnh, có di tích lịch sử hay di tích cách mạng, hoặc là một địa điểm gần những nơi ấy. Địa điểm đó phải có đủ chỗ rộng cho các toán dựng được lều và tổ chức các hoạt động tập thể ngoài trời, có cây cao bóng mát, khô ráo, gần suối, giếng nước.

Khi đã chọn được địa điểm vừa ý, cần tiến hành vẽ sơ đồ nơi này và khu vực chung quanh, những con đường đi tới, dự kiến khu trung tâm với sân bãi tập trung, cột cờ, lều chỉ huy, lều cứu thương v.v... khu vực của từng đơn vị, với khoảng đất đủ để dựng lều, tổ chức hội họp, khu nấu ăn, khu vệ sinh...

Ngoài ra, chúng ta cần phải có thêm một địa điểm dự bị, đề phòng trường hợp bất trắc phải chuyển nơi cắm trại.

Một điều cần được lưu ý là việc báo với chính quyền địa phương, để được phép và giúp đỡ (tổ chức bảo vệ an ninh, trật tự), giúp đỡ những trường hợp cần thiết.

Nếu là nơi danh lam thắng cảnh, di tích lịch sử, chúng ta phải xin phép và được sự đồng ý của người phụ trách bảo quản.

- Phải điều tra, chuẩn bị đường đi và phương tiện đi, về cho thật chu đáo, an toàn : có bao nhiêu con đường đi đến địa điểm thám du, chúng ta phải nắm được đầy đủ, những trở ngại (qua sông, qua cầu, dốc đứng...) và các phương tiện đi lại trên đường, những đường gần nhất, xa nhất, đường an toàn nhất.

Trên đường đi, nếu phải qua đò hay bằng các phương tiện khác chúng ta cần đến giao dịch trước với những người có trách nhiệm, hẹn giờ đưa đón, để các em không mất thời gian chờ đợi khi qua những chặng này và không ảnh hưởng đến giờ giấc và chương trình hoạt động chung.

Nếu các em đi bộ, đi xe đạp... chúng ta nên chuẩn bị một chặng nghỉ ở nơi râm mát, có thức ăn, nước uống. Trên dọc đường đi, chúng ta cần chú ý xem xét những nơi có thể trú ẩn tránh mưa được cho toàn đơn vị.

- Phải có cơ sở vật chất đầy đủ : các em phải mang theo các thứ cần thiết cho hoạt động chung, cho tập thể và cho cá nhân. Vì sức mang có hạn nên mọi thứ phải thật gọn nhẹ và chỉ mang những thứ cần thiết nhất.

- Có ngủ đêm cần nhắc các em mang theo mũ, đèn bão, dầu thắp đèn, đèn pin.

- Có tổ chức nấu cơm, các em cần mang theo dụng cụ nhà bếp (đừng quên thùng xách nước)

- Phải có túi cấp cứu gọn nhẹ và đầy đủ : ngoài bông băng, thuốc rửa, thuốc đỏ cũng cần mang theo thuốc chữa bệnh thông thường (cảm, tiêu chảy, trợ tim, dầu nóng) và thuốc trị rắn độc...

1.2- Chuẩn bị hoạt động :

- Thông báo cho gia đình và các em

Sau khi đã thống nhất dự án, chúng ta cho các em họp để Ban chỉ huy thông báo cho các em cuộc thám du và bàn bạc công việc chuẩn bị.

Gia đình các em cũng được chúng ta thông báo đầy đủ về mục đích và nội dung của cuộc thám du để mọi người ủng hộ chúng ta, giúp chúng ta, tạo điều kiện cho các em chuẩn bị tham gia cuộc thám du được thuận lợi, như tiền ăn, đi đường, thực phẩm, quần áo và làm những công việc hằng ngày thay cho các em trong những ngày các em đi khảo du.

- Chúng ta cũng thông báo cụ thể về nội dung mỗi hoạt động, yêu cầu của nó và tiêu chuẩn chấm thi đua để các em nắm chắc và sẽ căn cứ vào đấy mà định ra hoạt động của đội mình, phân công nhau chuẩn bị tham gia ngay từ giờ phút này. Như vậy chương trình chung của thám du được thực hiện tốt, hào hứng. Các em tham gia sẽ không lúng túng, bị động.

Việc thông báo làm càng sớm càng tốt bấy nhiêu, để các đội càng có thời gian ôn luyện, tập dượt, chuẩn bị chu đáo và sẽ gây được không khí hưng phấn thêm cho cuộc thám du.

Tổ chức cho các em ôn tập chuẩn bị tốt một số hoạt động của cuộc thám du, nhắc nhở một số nội quy đi đường (như đi đến nơi về đến chốn). Rời đơn vị có việc cần ít phút, cũng phải xin phép Ban chỉ huy trực tiếp. Đảm bảo luật lệ giao thông. Không mua quà và không ăn vặt dọc đường. Không nghỉ nơi lộng gió khi đang ra nhiều mồ hôi để đề phòng bị cảm lạnh. Khi một em có việc bất trắc, phải nghỉ lại, thì toàn phân đội, toán hay ít nhất 2 em được phân công cùng ở lại giúp đỡ bạn...

1.3- Kiểm tra lần chót trước khi lên đường :

Kiểm tra sức khỏe từng em một. Em nào đau, lên cơn sốt, em gái trong thời gian hành kinh, chúng ta nên vận động em ở lại nhà. Nếu không, chúng ta sẽ mất thêm thời gian và người chăm sóc, ảnh hưởng không tốt đến hoạt động chung và sức khỏe của các em này.

Kiểm tra sự chuẩn bị của từng em, từng toán, từng đội... Những thứ mang đi phải thật đầy đủ. Nếu chúng ta phát hiện thiếu sót, yêu cầu các em bổ khuyết ngay. Kiểm tra cách xếp đặt đồ dùng trong ba lô của các em, mọi thứ phải gọn gàng.

Các Tiểu ban kiểm tra dụng cụ, vật liệu của tiểu ban mình : dụng cụ sửa xe, đá mài, dao rìu, máy ảnh và phim, giấy phép thám du... ngân quỹ (đầy đủ chưa? an toàn chưa?)...

2. Trong thời gian thám du :

2.1- Sau khi đã tiến hành kiểm tra, các em lên đường. Trên đường đi, tất cả mọi người phải tuân theo sự chỉ huy chung của Ban chỉ huy (thường là Trại phó) có phân công Trưởng nào đi đầu, Trưởng nào đi sau cùng.

Việc đi đường của các em, chúng ta cần tổ chức cho thật vui vẻ, đầy hứng thú. Để gây khí thế bước đầu, chúng ta cho các đơn vị xuất phát cùng lúc và vui vẻ ca hát lên đường, hoặc tổ chức tìm đọc mật thư, tìm dấu đường xuất phát.

Dọc đường đi, chúng ta có thể cho các em chơi trò chơi quan sát như : đếm hàng cây 2 bên đường, hay đếm 1 loại cây, loại xí nghiệp, cửa hàng, vẽ bản đồ đường đi.

Khi thấy các em tỏ ra mệt mỏi, chúng ta nên liên tục động viên bằng cách đồng thanh đếm bước 1, 2, 3, 4... nếu đi bộ, hoặc hát một bài hành khúc mà các em cùng thuộc. Động viên các em sáng tác câu hò, bài hát ngắn, vui tươi, dí dỏm.

Trong mọi trường hợp đi đường, chúng ta luôn nhắc nhở các em cố gắng giữ đội ngũ.

Đến một chận nghỉ, chúng ta cần nhắc các em nội quy đi đường, ăn uống vào một số hàng nhất định, không tự ý tìm cầu, ao, giếng nước rửa chân...

Chúng ta cần làm sao cho cuộc đi đường của các em được an toàn, cùng đến nơi một lúc. Các em thấy phấn khởi quên mệt mỏi, học tập được nhiều điều hay.

2.2- Đến địa điểm thám du : tùy theo chương trình hoạt động của dự án thám du mà chúng ta triển khai để các em thực hiện

Trong suốt quá trình trại, Ban chỉ huy nhất là trưởng đoàn thám du phải luôn luôn theo sát các đơn vị, các em, giúp đỡ các đơn vị hoạt động, uốn nắn những lệch lạc nảy sinh trong các em, nhất là tư tưởng tự nạnh, ganh đua giữa các đơn vị.

2.3- Một số vấn đề cần chú ý về sức khỏe :

✚An : đi thám du bữa ăn rất quan trọng. Hằng ngày những hoạt động sinh lý (phổi thở, tim đập...) và những hoạt động bình thường của các em đều phải tiêu hao một số năng lượng cần thiết khoảng từ 1800 đến 2400 calo. Với những hoạt động thám du, sự tiêu hao đó còn lớn hơn.

Thức ăn là nguồn chất đốt để cung cấp cho cơ thể các em số năng lượng bị tiêu hao đó. Vì vậy chúng ta cần tổ chức cho các em ăn thật tốt, không nên để các em gập gù ăn nấy, ăn uống bậy bạ, ăn không đúng bữa, đúng lúc cần thiết.

✚Uống : trong những ngày thám du, vấn đề nước uống cần được tổ chức chu đáo. Nếu không, dễ đưa đến những sai phạm đáng tiếc (đau bụng, tiêu chảy...). Thông thường mỗi ngày cơ thể các em cần 2 đến 3 lít nước, phần lớn do nước uống và nước chứa trong các rau quả, thức ăn. Khi các em vận động nhiều, lao động nhiều ra nhiều mồ hôi thì cơ thể đòi hỏi lượng nước cao hơn.

Vì vậy chúng ta phải chú ý cung cấp đủ lượng nước cho các em, nhất là khi bữa ăn của các em lại gồm toàn thứ rang khô, kho mặn.

Nước uống phải được đun sôi để nguội và cho vào thùng chứa có nắp đậy sạch sẽ.

✚Ngủ : đây là biện pháp giúp các em mau chóng phục hồi lại sức khỏe sau khi hoạt động. Ngủ phải đầy đủ và ngon giấc. Ngủ ít quá hay nhiều quá đều có hại. Các em cần ngủ từ 7 đến 8 giờ (ban đêm) và 1 giờ đến 1 giờ rưỡi (buổi trưa).

Ban đêm trước khi đi ngủ, không nên ăn uống quá no hoặc chơi đùa la hét.

Ở trại, thường mọi người muốn thức khuya, chuyện trò rã rích (sau một cuộc lửa trại mất nhiều thời gian) bên nồi chè rồi mới ngủ, nên hôm sau dậy muộn, mệt nhọc, uể oải. Chúng ta cần cương quyết yêu cầu mỗi trại sinh ngủ, dậy đúng giờ và giữ yên lặng trong giờ nghỉ. Đêm ngủ phải mặc mùng. Khi có còi báo thức, mọi người phải dậy ngay.

3. Sau thời gian thám du :

Mọi người thường đã quá mệt mỏi. Tuy nhiên chúng ta cũng cần nhắc nhở các em :

3.1- Về vệ sinh đất trại : tiến hành dọn dẹp sạch sẽ nơi cắm trại, lấp hết hố rãnh đã đào.

3.2- Kiểm điểm vật liệu, dụng cụ : kiểm điểm vật liệu, dụng cụ mang theo (dựa vào tờ giấy ghi lúc mới ra đi). Mọi thứ mang đi, cần được mang về đầy đủ kể cả cọc lều và dây nhỏ.

3.3- Cám ơn khi ra về : Ban chỉ huy cuộc thám du cử người đi cám ơn địa phương và các gia đình chung quanh khu vực trại, đã giúp đỡ chúng ta.

3.4- Báo cáo viết tay : thu lại các báo cáo viết tay của các đơn vị (tờ trình thám du, họa đồ thám du, lược đồ phối cảnh). Báo cáo kèm theo tài liệu, hiện vật sưu tầm được.

Về (cơ quan) Ban chỉ huy giao nhiệm vụ cho Tiểu ban thông tin tuyên truyền chuẩn bị (những tư liệu, hình ảnh, thu thập vào truyền thống của đội và phục vụ hoạt động tuyên truyền của hội).

IV/ HỌP BAN TỔ CHỨC ĐOÀN THÁM DU (HỌP BÁO) :

Chọn một ngày thuận tiện, tổ chức buổi tiếp tân, các em và phụ huynh, cộng tác viên có liên quan đến cuộc thám du đến dự để kiểm kết quả cuộc thám du, đánh giá những vấn đề các em đã học được, so sánh với mục đích đề ra, nhận xét ưu khuyết điểm về tổ chức và về từng người, kể cả Ban chỉ huy đoàn thám du, từ lúc chuẩn bị, lúc đi, thời gian ở trại và lúc về.

Biểu dương những em cố gắng đóng góp nhiều nhất cho cuộc thám du thành công.

Cuộc họp này không những giúp cho các em củng cố bài học khi đi thám du mà còn động viên khí thế chung, củng cố tổ chức, chuẩn bị cho các hoạt động thám du tiếp theo. (Có triển lãm thành tích cuộc thám du, hình ảnh, tài liệu, hiện vật...).

Kết luận :

Thám du là một hoạt động rất hấp dẫn đối với các em, từ lúc chuẩn bị đến lúc tổng kết. Đây là một hoạt động dài ngày, sôi động bao gồm nhiều hoạt động xuất du, cắm trại, lời cuốn tất cả các em.

Các em sẽ tự lao động, xây dựng lấy xã hội riêng của mình với ý thức hoàn toàn tự nguyện.

Kết quả thám du, không những có tác dụng giáo dục trước mắt mà còn ảnh hưởng rất mạnh đến tinh thần công tác và học tập của các em.

Tổ chức thám du rất phức tạp, đòi hỏi việc tổ chức và chỉ đạo của chúng ta phải thật tỉ mỉ, phải động viên được tinh thần làm việc thật sự tích cực, sáng tạo của các em (và phải được sự ủng hộ nhiệt tình của nhà trường và của phụ huynh, vì không đâu tốt bằng sự cộng tác của cha mẹ các em. Chúng ta giáo dục con em họ, họ sẽ thích thú nếu ta yêu cầu sự hỗ trợ thích hợp với khả năng đối với thanh thiếu niên còn đi học).

Vì vậy, không những các em phải được chuẩn bị và tập dượt dần từng bước để đi thám du, đạt kết quả cao, và ngay cả chúng ta những người lãnh

đạo, cũng phải học tập, nghiên cứu, rút kinh nghiệm, làm cho mình lần lần thành thạo trong hoạt động này.

Phụ lục 1

TỜ TRÌNH THÁM DU

Tờ trình cuộc thám du là tường thuật những diễn tiến và nêu rõ việc quan sát đích thực những sự việc đã thu nhặt được trong chuyến đi nhiều lý thú và mạo hiểm. Chúng ta tóm lược vắn tắt, rõ ràng, không văn hoa, rườm rà như bài luận mà là trên cương vị của nhà thám hiểm. Trước ngày thám du, chúng ta chuẩn bị cho anh em trong đội mang dụng cụ, cho các em biết thời tiết trong ngày và phân công lập họa đồ trực chiến.

1) Một họa đồ lộ trình trong đó chúng ta trình bày lộ trình mà chúng ta đã vượt qua. Đương nhiên, chúng ta phải vẽ tỉ lệ xích ấn định. Ghi rõ các chi tiết hai bên đường ăn sâu vào 50 mét cả chi tiết trên mặt lộ, ghi bằng ước hiệu.

2) Một hay nhiều tấm bức họa phối cảnh : khi bắt gặp một vài khung cảnh đẹp bên đường thám du, chúng ta dừng chân để nghỉ mệt và nhân cơ hội, vẽ lại phối cảnh đẹp ấy, để về ghép vào tờ trình.

3) Nhận xét và thu nhặt những cái lạ trên đường thám du, như phong lan, những cây lạ, cây thuốc nam, khoáng chất đá lạ, vỏ ốc sò... Trong tờ trình cũng nên đính kèm các vật thu nhặt được.

4) Tờ trình tổng quát về chuyến đi thám du (báo cáo thám du) : trong tờ trình, chúng ta ghi rõ từ lúc chuẩn bị lên đường, khởi hành, diễn tiến từng đoạn đường, lúc gặp những chướng ngại phải vượt qua, nhận xét những gì mới lạ đối với chúng ta, cho tới lúc về tới điểm ấn định. Chúng ta viết vắn tắt rõ ràng, không viết dài dòng.

Tóm lại : chúng ta mô tả thế nào mà người đọc tờ trình có thể theo dõi được cuộc thám du của chúng ta từ đầu đến cuối.

MẪU BÁO CÁO THÁM DU

Tên đội (nhóm):

Ngàythángnăm – Khởi hành lúcgiờ

- Trách vụ của từng người (tên họ từng ngườilàm gì)
- Để ý đến hoa màu, cây cối, những gì đã quan sát được 2 bên lề.
- Đến xóm, làng, ghi vị trí giáp giới, diện tích, ước lượng dân số, sinh hoạt kinh tế văn hoá, phong tục tập quán...
- Kể lại những giai đoạn hiểm trở phải vượt qua, những khó khăn phải khắc phục và cũng không quên những cảnh đẹp...
- Những công tác xã hội mà đội đã thực hiện trong khi thám du ...
- Kể lại lúc đi đường, dừng chân để nấu bếp, nấu nước, kết quả ra sao?
- Kể lại lúc nghỉ trưa hoặc ngủ lại trong rừng, cách xếp chỗ nghỉ. Khi nằm dưới mái lều giữa rừng, cảm giác của chúng ta ra sao? Khi nghe chim hót, vượn hú. Một vài tiếng lạ của loài thú rừng, từ xa vọng lại, những tiếng xột xoạt của các con vật bò sát di chuyển trên lá khô.
- Kể lại lúc gặp phong lan, đá lạ, suối nước nóng, núi có khoáng chất, những cây thuốc nam.

Sau cuộc thám du, ngoài kỉ niệm khó quên và đặc biệt, lúc cả đội qua những đoạn đường nguy hiểm hay khắc phục được những việc khó nhọc nếu có.

- Nhận xét chung và đề nghị của đội.
- Đề ngày, tháng, năm – Đội trưởng kí tên.
- Ghi nơi nhận báo cáo (tờ trình thám du) – Ghi rõ các giấy tờ tài liệu, hình ảnh vật dụng kèm theo.

Nơi nhận :

Ký tên

“Trước khi muốn chê người phải tự xét thân mình trước”

Phụ lục 2

HỌA ĐỒ THÁM DU

I. KHÁI QUÁT :

Trong khi đi đường, các em trong đó đều được phân công để ghi lại tất cả những gì đã thấy và nhận xét về phần vụ mình, để đến chỗ ngồi nghỉ của một đoạn đường hay về nhà cùng phối hợp lại, vẽ ra trên một tờ giấy thành một họa đồ địa hình của lộ trình, trong ấy tóm tắt những gì đã thấy.

Họa đồ lộ trình cần trình bày một cách chính xác, rõ ràng, để đọc và xếp đặt lớp lang khéo léo, ghi chú những điều quan trọng cần biết.

Những địa danh và địa vật cần biết đúng tên bằng chữ in, ghi rõ ràng từng chi tiết, chớ không ghi lại một cách đại khái : Thí dụ : Trường học cách mặt lộ 100 mét (thay vì khá xa). Xóm nhà đếm được 50 căn (thay vì khá đông).

II. CÁCH LẬP HỌA ĐỒ LỘ TRÌNH :

1) Khi bắt đầu lên đường, chúng ta nên có sẵn một tấm bìa cứng, hay một tấm ván ép mỏng độ 50x30 cm, đục 2 lỗ ở 2 góc tấm bìa và dùng dây để treo choàng qua cổ, cạnh kia tỳ lên bụng. Như vậy chúng ta có tạm một cái bàn nhỏ trước mặt.

Trên tấm bìa đó, chúng ta đính một tờ giấy dùng để vẽ họa đồ, và trên tờ giấy chúng ta có thể để la bàn và một cây thước đôi (double decemetre).

Tờ giấy(biên bản) 9cột, để ghi lại tất cả diễn biến và nhận xét của chúng ta trong khi đi.

1	2	3	4	5	6	7	8	9
Thời gian	Địa điểm	Hướng	Độ	Số bước chân	Trên đường đi	Ghi nhận bên phải	Ghi nhận bên trái	Ghi chú (kết quả)

Trong cuộc thám du, anh em trong đội thường được chỉ định đi chung với nhau và đảm trách chung một tờ trình.

Đội viên đều đóng góp theo khả năng của mình, anh Đội trưởng cần phân công rõ ràng trong ngày chuẩn bị, để anh em trong đội sửa soạn trước các dụng cụ cần thiết.

2) Bảng phân công của Đội trong cuộc thám du :

a) Đội trưởng và một đội viên tháo vát : đo hướng với la bàn và vẽ sơ đồ lộ trình.

- b) Đội phó và một đội viên : đo khoảng cách và ghi giờ mỗi khi đến địa điểm đặc biệt hoặc đổi hướng.
- c) Một đội viên ghi các chi tiết bên trái lộ trình.
- d) Một đội viên ghi các chi tiết bên phải lộ trình.
- e) Một đội viên ghi các chi tiết trên đường và các điều cần ghi thêm để lưu ý hay giải thích thêm mà không tiện ghi hết vào 3 cột nêu trên.
- f) Thư ký đội vừa theo cuộc thám du vừa viết các diễn tiến.
- g) Còn lại 4 người, cần phối hợp với nhau, để tránh sự thiếu sót đồng thời cũng phải liên lạc chặt chẽ với 4 đội viên trên.

III. CHI TIẾT HƯỚNG DẪN SƠ ĐỒ LỘ TRÌNH :

1. **Thời gian** : ghi lại những giờ giấc mỗi khi đến điểm quan trọng trên lộ trình. Thí dụ : khởi hành lúc 7 giờ, đến cầu X lúc 7 giờ 45.
2. **Địa điểm** : Ghi rõ điểm đầu và điểm cuối (nên ghi bản doanh, cột mốc, bảng hiệu, điều kiện tự nhiên, dấu hiệu khác...)
3. **Hướng** : Ghi rõ hướng Đông, Bắc, Tây, Nam, *Đông Bắc, Đông Nam, Tây bắc, Tây Nam*.
4. **Độ** : Ghi rõ con số, vòng độ theo đường chỉ hướng dẫn của La bàn.
5. **Số bước chân** : Ghi tổng số bước chân của một chặng đường trên đường đi (Chú ý khoảng cách đều các bước chân, độ dốc lên, dốc xuống...)
6. **Trên đường đi** : có những gì ở đường (đường nhựa, đường đất đỏ, rộng bao nhiêu thước, có dốc, cầu, cống...).
7. **Bên phải đường** : như bên trái đường.
8. **Bên trái đường** : nhận xét từ mặt lộ ăn sâu vào trong độ 50 mét, thấy những gì ở bên trái của đường đi (ruộng, lúa, nhà, phố xá, vườn mía, cao su, rừng thưa, trường học, cầu cống, công trường...).
9. **Ghi chú** : Ghi kết quả theo công thức :

$$\frac{\text{Số bước chân} \times \text{Khoảng cách bước chân}}{\text{Tỉ lệ xích}} \times 100$$

(Ta vận dụng kết quả tính theo Xentimét và đo theo thước cây)

*** GHI CHÚ :** Bản vẽ 1 chỉ sử dụng các kết quả được vẽ, không chú thích ... Bản vẽ 2 có kết quả đầy đủ và các ghi chú, đảm bảo yếu tố trên bản vẽ của Bản đồ và tự chọn tỉ lệ xích sao cho hợp lý để thực hiện trên khổ giấy A2,A3,A4...riêng các dạng vẽ Bình đồ và hoạ đồ Địa hình cần lưu ý chú thích màu sắc và các kí hiệu riêng sao cho thích hợp ... lộ trình của đường đi qua : đường thẳng, quanh quẹo ra sao... ở giữa có kẻ một lần đậm, đó là đường biểu thị lộ trình.

- Điểm khởi hành : ở dưới cùng trang giấy vẽ lên.
- Mỗi khi đổi phương hướng của một đoạn đường : kẻ một vạch dài từ trái sang phải tờ giấy. Ghi lại hướng Bắc của đoạn đường sắp đi.
- Ngoài thực tế, hướng Bắc không bao giờ thay đổi, những con đường đi quanh co đổi hướng. Trên giấy vẽ đường đi liên tục và thẳng tắp, hầu giúp dễ dàng cho việc ráp nối khi vẽ lại. Do đó ta để hướng Bắc thay đổi trên sơ đồ này, ta nhìn đoạn đường đi qua bên ngoài thế nào thì vẽ vào như vậy (gọi là trực chiếu).
- Khi vẽ sơ đồ luôn luôn căn cứ vào tỷ lệ xích thích hợp, do chúng ta chọn sẵn.
- Các phần nhận xét 2 bên đường và mặt lộ nên dùng những ước hiệu (bản đồ).

Các khoảng cách : đi cuối mỗi đoạn đường chúng ta ghi số thước của đoạn đường ấy vào ô và cộng thêm số thước của các đoạn đường đã đi qua.

Có nhiều cách đo khoảng cách : bằng bước chân, bằng dây, vòng bánh xe đạp. Đo đúng nhất là đếm số vòng lăn của bánh xe đạp.

Những nhận xét riêng mà chúng ta cần lưu ý thêm ngoài 9 cột nói trên, chúng ta ghi ở phần ghi chú này (hình).

Họa đồ địa hình

IV. HỌA ĐỒ ĐỊA HÌNH :

1) **Họa đồ địa hình** là một họa đồ vẽ lại chính xác, căn cứ các chi tiết ghi được trên lộ trình đã đi qua.

Trong sơ đồ, chúng ta đã vẽ những đoạn đường đi bằng một đường thẳng (có những mũi tên chỉ hướng thay đổi). Bây giờ ta phải vẽ họa đồ địa hình bằng cách tập hợp các đoạn đường trên giống đúng hướng lộ trình đã đi qua.

2) **Chúng ta lần lượt thực hiện như sau :**

- Lấy một tờ giấy bóng mà chúng ta đã ước đoán ni tắc sẽ vẽ đầy đủ sơ đồ địa hình; trên giấy chúng ta vẽ một mũi tên chỉ hướng Bắc.
- Chúng ta căn cứ hướng Bắc của từng đoạn đường trên sơ đồ để làm chuẩn, hầu vẽ lại trên tờ giấy bóng, theo thứ tự khởi hành từ dưới lên trên, hướng Bắc của điểm khởi hành phải được xoay trùng với hướng Bắc tờ giấy bóng, rồi mới vẽ đoạn đường đã đi.
- **Tỷ lệ xích** được áp dụng một cách chính xác. Xem số thước của đoạn đường, hình dáng của đoạn đường (thẳng, quanh, quẹo). So với chi tiết đã ghi trong sơ đồ và cộng thêm trí nhớ, chúng ta vẽ lại rõ ràng và đích thực.

– Sau đoạn đường đầu khởi hành, chúng ta tiếp tục vẽ đoạn đường nối tiếp cho đến mức đến.

– Để hoàn hảo tấm họa đồ họa hình, chúng ta tô màu :

- Xanh trời cho màu nước (thuỷ lộ).
- Lục cho cây cối, rừng rú, vườn tược.
- Nâu cho núi.
- Xám cho đất.
- Đỏ cho đường sá.
- Đen cho đường rầy, đường tàu hỏa.

3) Ghi chú cho những hướng rẽ đến các làng mạc lân cận. Mặc dù trên lộ trình ta không đi đến đó nhưng có thể ghi vào để biết đường đó ăn thông tới đâu.

Dùng những ước hiệu để ghi lại những gì ta nhận thấy ở 2 bên đường đã đi qua, hạn chế tối đa viết chữ, chỉ viết vào họa đồ tên làng mạc (viết chữ in) chủ yếu là để họa đồ được sáng sủa.

V. HỌA ĐỒ PHỐI CẢNH :

1) Trên lộ trình cuộc khảo du, nếu gặp một vài cảnh đẹp, thật đặc biệt và còn đủ thời giờ, chúng ta cũng nên cùng anh em trong Đội ngồi nghỉ mệt, ngắm cảnh và lấy dụng cụ ra, ghi lại bức họa phối cảnh. Việc này rất hữu ích, vì có thể luyện cho các em dù kém năng khiếu về vẽ, cũng có thể thực tập vẽ, tuy không đẹp nhưng nếu được hướng dẫn nhiều lần, họ có thể vẽ khá.

2) Dụng cụ vẽ phối cảnh gồm có :

2.1/ Giấy gạch ô vuông (mỗi cạnh 5 cm hoặc 3 hay 2 cm tùy ý người vẽ).

2.2/ Viết chì vót nhọn (loại chì vẽ).

2.3/ Tẩy.

2.4/ Một tấm bìa cứng hay ván ép, đục trống một khoảng hình chữ nhật ở giữa, ngang và dọc cùng một ni tắc với tấm giấy gạch ô vuông nêu trên. Khoảng trống hình chữ nhật, ta dùng chỉ màu buộc thành các ô vuông, mỗi cạnh cũng bằng các cạnh trong tờ giấy gạch ô vuông.

Trên đầu tấm bìa, còn đục lỗ ra 2 cm để buộc chỉ có cục chì (fil à plomb), điểm tựa giữ tấm bìa luôn ở tư thế thẳng đứng.

Phía dưới tấm bìa, 2 bên cạnh, soi 2 lỗ nhỏ để buộc sợi dây quàng vào cổ với khoảng cách vừa tầm ngắm.

2.5/ Một tấm bìa cứng hay bảng họa dùng để dính tờ giấy vẽ.

VI/ THỰC HÀNH :

1. Để tờ giấy vẽ trên 2 đầu gối, quàng sợi dây buộc phía cuối tấm bìa vào cổ. Tay trái nâng tấm bìa cứng sao cho vừa tầm ngắm. Giữ sợi dây có đầu chì (fil à plomb) trên đầu tấm bìa và đứng thẳng trùng với tấm bìa. Lấy đường ngang chính giữa các ô vuông đánh dấu XX.

2. Sẽ thấy phong cảnh trước mặt nổi ở trong các ô vuông.

3. Ghi các điểm chính như : nóc nhà, đỉnh đồi, ngọn cây, ngọn núi, nhìn các điểm chính nơi ô vuông nào của tấm bìa thì ghi vào tờ giấy nơi ô vuông ấy.

4. Vẽ tiếp các hình dáng của xóm nhà, chân đồi, thân cây, chân núi...

5. Vẽ nối tiếp các đường nét phụ cho cảnh vật được rõ ràng.

6. Tô các nét đậm nhạt, lùm cây, đường lớn, nhỏ v.v... để hoàn thành bức vẽ phối cảnh.

7. Nếu chú thích màu và các ký hiệu... thường dùng cho các bản vẽ Bình đồ và hoạ đồ Địa hình

LƯU Ý : Bức họa phối cảnh không phải là bức vẽ phong cảnh trong hội họa mà chỉ là một bức họa hình trình bày một thế đất. Do đó, bạn đừng làm rườm rà, tránh những nét vô ích, ví dụ như chòm cây chỉ vẽ bằng 2 đường các ngọn cây và các gốc cây, ở giữa chỉ gạch chéo, nhà cửa chỉ vẽ tổng quát chứ không vẽ chi tiết mái ngói, cửa sổ...

Làng mạc hay xóm nhà chỉ vẽ lại cái bóng tổng quát có những đặc điểm cao cần ghi đậm như gác chuông nhà thờ hay một vài nhà đặc biệt cao.

Phụ lục 3

PHIẾU HỆ THỐNG THIẾT KẾ MỘT BUỔI THÁM DU

Khi thiết kế một buổi thám du cho Đội, Liên Đội...ta theo các thủ tục sau đây :

✎ **Giai đoạn 1 :** Ban chỉ huy Đội, Liên đội tham khảo đội, liên đội.

- Gợi ý tìm hiểu sở thích của đội viên.
- Giúp ý kiến để các đội trưởng (nếu là liên đội) về hội ý với đội (toán) của mình.

✎ **Giai đoạn 2 :** các đội thi đua chuẩn bị dự án.

- Lựa đề tài.

- Soạn thảo kế hoạch.
- Trình bày bằng đồ biểu và sơ đồ.
- Cử người thuyết phục.

✎ Giai đoạn 3 : Ban chỉ huy Đội, Liên đội họp lại, biểu quyết :

- Các toán, đội cử người lên thuyết trình.
- Chất vấn, thỏa thuận.
- Toàn thể đội, liên đội biểu quyết lựa một dự án hay nhất, hợp lý nhất, thực tế nhất.

✎ Giai đoạn 4 : đội trưởng, liên đội trưởng và các phụ tá suy tính và chuẩn bị : cần chuẩn bị thật kỹ kế hoạch thật hiện giúp đỡ các đội viên còn non yếu không thể bao quát các khía cạnh khó khăn của vấn đề.

✎ Giai đoạn 5 : thành lập Ban tổ chức dự án thám du và đề cử một quản đốc dự án ấn định :

- Cộng tác cho các toán đội.
- Luyện tập chuyên môn cần cho cuộc thám du.
- Tạo dụng cụ và trang bị.
- Gây quỹ.

✎ Giai đoạn 6 : thực hiện công tác

A. Trước thời gian thám du : kiểm tra.

- Phương tiện vận chuyển.
- Vật liệu dụng cụ.
- Ngân quỹ.
- Giao tế.
- Thông tin.
- Sinh hoạt.

B. Trong thời gian thám du :

- Chương trình.
- Sức khỏe, ẩm thực.
- Sinh hoạt.

C. Sau thời gian thám du :

- Kiểm tra vật liệu dụng cụ.
- Thanh toán chi tiêu.
- Vệ sinh.
- Cảm ơn khi ra về.

- Triển lãm.
- Giai đoạn 7 : họp Ban tổ chức (hội đồng luật)
- Bình kiểm về tác phong.
- Bình kiểm về sự tiến bộ.

Tóm lại : dự án tổ chức cuộc thám du muốn thành công phải được sự yểm trợ của :

- 1) Phụ huynh.
- 2) Chuyên viên.
- 3) Cơ quan chính quyền.
- 4) Quân đội (nếu cần).
- 5) Hoặc các tổ chức tư nhân khác.

Trang bị thám du

- 3 trách nhiệm :

- 1) Cung cấp dụng cụ (nặng) chung để các toán đội sử dụng.
- 2) Tạo cơ hội huấn luyện với những dụng cụ sẵn có, tập cách sử dụng dụng cụ.
- 3) Chỉ vẽ cho đội viên cách lựa chọn, bảo trì dụng cụ.

- 3 trang bị :

- 1) Dụng cụ cá nhân.
- 2) Dụng cụ của toán, đội.
- 3) Dụng cụ chung của liên đội.